

Megyei kór-körkép (11.)

Így élünk mi falun és városban

Életmódunk következményeit tükrözték a számok: ko. aszülés, infarktus, daganatok, különböző lelki bajok, alkoholizmus és öngyilkosság — mindben „előkelő” helyezést ért el megyénk. Tudjuk, e kórnek vannak általános eredői, de vajon léteznek-e olyan megyei sajátosságok, amelyek enyhítik hátrányos helyzetbe hozták az itt élő népességet. Ennek kutatása a szociológusok feladata. Átfogó, egész megyére kiterjedő életmód-vizsgálat rendkívül összetett, bonyolult, nagy erőket mozgósító munka lenne. Az itt élő lakosság egy-egy „születének” tüzetesebb vizsgálatával azonban számos általánosítható következtetést vonhatunk le, amelyek nélkül hozzá se láthatunk az eredménynek kecsegtető megelőzés munkájához.

Mit mond a szociológus, Simon Attila, a falukutató? Rossz szokásaiért ne kárhoztassuk az embert. Az emberek úgy élnek, ahogy tudnak. A paraszt egyszerűen nem képes előírasszerűen táplálkozni, nem azért mert felelőtlen, hanem azért, mert az élet ezt diktálja. Aki a földet dolgozik, nem tud leülni terített asztalhoz, hogy meleg, főtt ételt egyék: délidőben behűződik egy fa árnyékába, és kenyeret meg szalonnát ebédel. Régen is ezt tette, sőt, akkor még tejet se ivott annyit, mint manapság, mégis több ma köztük a beteg ember, mint hajdanán. És sűrűbben fordulnak a lélek is.

Az egyik vizsgált faluban — amely ma alkoholizmusban, öngyilkosságban az élen járók közé tartozik — a háború előtt nem volt csak egy-két részeges ember. Csakhogy: miként emlékszik vissza arra az időre az egyik ott élő öreg? „Szombaton, cséplés után hazajöttünk a kocsival, kitarajítottunk a fiatalabbak megmólták a lábunkat, aztán jött a vacsora, közben jól kibeszéltük magunkat. Örömteljes valami volt az. Nagyon szegények voltunk, kétszer ettünk egy nap, de tulajdonképpen nem voltam én szegény: jó családom, jó gyerekeim, jó barátaim voltak.”

Mára az emberi kapcsolatok a családon belül is megváltoztak, a mai élet nem kedvez az összetartozásnak. A falu másik idős lakója elmesélte, miként tanította munkára az apját. „Ha kijössz velem a határba, mesélek neked — mondta mindig. Szerettem a mesét, hát mentem. Ezután is mindig azt válaszoltam a hívó szóra: megyek édesapám, ha mesél. Dolgoztam is boldogan. De mikor apám látta, hogy fáradok, azt mondta, menj a fa alá, addig én viszem a te sorodat is.”

Az oktatás, a nevelés mára elgépiesedett, az egyszerű szülő nem is ért szót a tanárral. De a gyerek se érzi, hogy ő maga igazán fontos lenne. Pedig, mielőtt történné, orvosná, közművéssé képeznek valakit, előtte emberré kellene faragni.

Régen volt egy általános szabályozó, a 10 parancsolat, amely tömören megfogalmazta, mit helyes tenni, mit nem, s ez kötelező érvényű volt, hisz „Isten így akarja”. Megszűnt a vallás egyeduralma — radikálisan, egyik napról a másikra fölszámolták —, de a fejekben ettől zűrzavar támadt. Az addigi etikai normákat elvetették, de helyettük működőképes kódexet nem kényszerítették. Megsínnyit ez a pedagógia, az együttélés tisztasága is, s megakadt a falu

ön szabályozó élete. Eltűnt a közös éneklés, az esti mesehallgatás, amely alkalmas lett volna erkölcsi intelmek terjesztésére, elmélyítésére. A gyerekek tele vannak félelemmel, bizonytalansággal. Márpedig a gyerek sorsa akkor tragikus, ha a felnőtté válással

Mi okozott törést a falusi emberek életében, életüknek melyik szakaszát tartják a legrosszabbnak? A megkérdezettek között egyetlen egy volt, aki nem az ötvenes éveket említi, a „padlásleépítések” időszakát. Nem tudták földolgozni magukban a jelenségeket. Eddig Istent okolták, ha jég verte a termést, de ezután a paraszt, a szive, a lelke sebzett maradt miatta. „Betegek vagyunk mindketten, a feleségem is, én is, jó is, hogy elvették a földet, mit is kezdenénk vele, munkaerőt úgyse kapnánk. De volt ott holdam, micsoda föld volt az! Fáj a szívem, ha csak rá gondolok.”

Amikor jött a második téjesítés, a 60-as években hirtelen megugrott az öngyilkosságok száma: addigra elfogytak a pszichés és morális tartalékok. Csak súlyosította a helyzetet a 70-es évek rendelete: tanyát építeni, fölújítani nem szabad. Ezután abban a közösségben is egy év alatt 6 ember vetett véget az életének, ahol évtizedeken át elvettve akadt egy-egy ilyen elkészített ember.

A falusi életmódvizsgálatok azt bizonyítják: az öngyilkosság nem annak a jele, hogy a lélekben, hanem a társadalomban történt valami, aminek hatására bomlik a lélek.

A városi ember alkalmazkodó képessége is megsínnylik a rohamos változásokat. Az egyre nagyobb iramot követelő élet hozta napvilágra a „számító kötelességteljesítő”-t, akit az előrehaladás kényszere visz rá, hogy hazahordja közéleti tevékenységét is. Kevés szó esik erről, pedig mindez szintén mérgezi a családi életet: aligha van ott meghitt hangulat, ahol az orvos beteganyagával, az osztályvezető jelentésírással foglalkozik, hogy megfeleljen a — családon kívüli — elvárásoknak.

Olajipari dolgozók körében vizsgálták az életmód és az egészségi állapot összefüggéseit a SZOTE társadalomkutatói. Zalányi Sámuel professzor és Pető Éva szociológus értékelésében megállapították: a nehéz fizikai munkát végző olajosok általában vizsgált csoportja megfelelő lakáskörülmények között él, csaknem 50 százalékos kereset házában, de valamennyiük életére 2-3 szobából áll. Hetven százalékos elégedett is lakásvizsgálattal.

Táplálkozási szokásaik nemigen felelnek meg az egészséges életmód kívánalmainak. Sokan naponta csak kétszer vagy egyszer esznek, legtöbbször sietve, kapkodva, a többség szereti a túl fűszeres ételeket. Tejet, tejterméket, gyümölcsöt azonban meglepően nagy százalékuk fogyaszt. A megkérdezettek több mint fele addig eszik, amíg jól nem lakik, nem ügyelnek a kalóriákra. A kutatók vizsgálták az élvezeti szerek fogyasztását is: saját bevallása szerint valamennyi munkás iszik alkoholt, csaknem 50 százalékuk nem válogat, mert sem a bort, a sört, sem

a pálinkát nem vetik meg. Rendszeres ivó 76,7 százalékos, közülük sajnos csaknem a 70 százalék azt vallotta, hogy naponta többször is nyúl az üveg után.

A kalóriadús táplálkozás, az alkoholfogyasztás mellett a harmadik kockázati tényező, a dohányzás: a megkérdezettek 63,6 százaléka cigarettázik. A napi adag általában fél doboz.

Munkahelyét a dolgozónak több mint a fele veszélyesnek minősítette, mert nap mint nap kapcsolatba kerül egészségre káros anyagokkal: porral, vegyszerrel, de szenvednek a zajártalomtól, az időjárás viszontagságai miatt, fizikailag és lelkiileg is megviseli őket a nehéz munka. Negyven százalékos nyilatkozott úgy, hogy több pihenésre, kikapcsolódásra lenne szüksége.

S mindez miként befolyásolta egészségi állapotukat? A vizsgált esztendőben a munkások fele volt táppénzen, egyharmaduk két hétig, s igen sokan (26,7 százalékos) három hetet is meghaladó ideig. Minden második ember úgy érzi, hogy egészségi állapotában van olyan változás, mely jelenlegi munkájával összefüggésbe hozható.

A ma eltanult életmódot gyerekeink átviszik a felnőttkorba, s örökölni adják utódaiknak.

Hogy élnek a mai gyerekek? A rókus általános iskolai pedagógusai szerint a szülők annyira elfoglaltak, hogy kezik nyoma alig érezhető gyerekeiken. Időhiány miatt nem futja dicsőítő szóra, csak szidásra, s a családi háborúskodások ráülnek a másnap iskolába érkező gyerek arcára: szomorúan, kislírt szemmel, fáradtan ül be a padba.

Büszkék a tanárok arra, hogy szegény gyerek nincs az iskolában, telik a szülőknek ruhára, játékokra, könyvekre is, de elképesztő, hogy magukra hagyatottságukban, tanács és ellenőrzés híján mi mindenre szoríják el zsebpénzüket a gyerekek.

A szűk tantermek, a túlterhelés miatt a mai diáktól elvárja az iskola, hogy egész nap — lehetőleg fegyelmeltesen — üljön, figyeljen és tanuljon. Sem otthon, sem az iskolában nem tombolhatja ki magát — sajnos a szülők hét végén is mással vannak elfoglalva, nem holmi közös programmal, kirándulással —, így aztán a feszültség, a mozgásigény szándékos rongálásokban, agresszivitásban tör magának utat.

A gyerekek dolgozatot írtak arról, hogyan él a család. Egy nyolcadikos kislány fogalmazása hűen tükrözi a mai gyerekek otthoni életét: „Nálunk az a helyzet, hogy majdnem minden házimunkát anya csinál. Nagymama már nem bír segíteni a korára való tekintettel, nekem meg ott van a tanulás. Édesapám pedig délelőtt főállásban, délután, este mellékállásban dolgozik. Ő, mikor 9-kor hazaér, már annyira fáradt, hogy nem tud segíteni. Ez nagyon rossz, mert anyura hárul minden: mosás, főzés, vasalás. Én úgy szeretném, ha a család többet lenne együtt.”

Lám, a legérdekesebbnek is ez a véleménye. Az efféle életbölcselethez nem kell orvosnak, pszichiáternek, pedagógusnak, újságírónak lenni, egyszerűen józanul gondolkodó embernek.

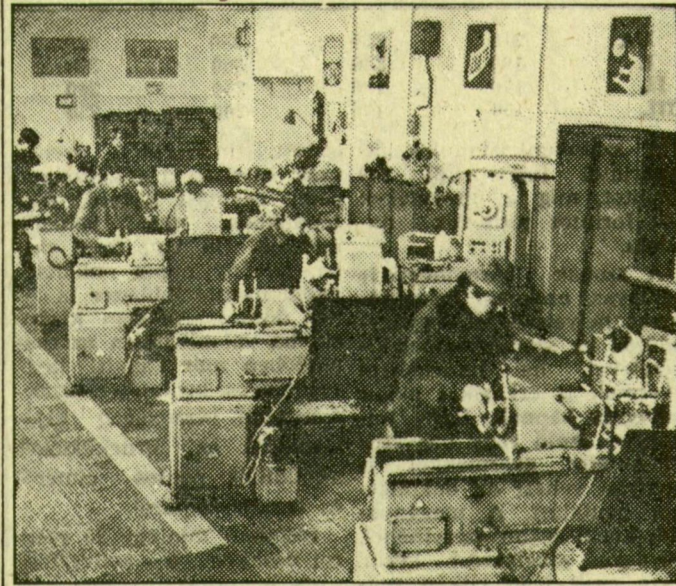
Chikán Agnes
(Következik Epilógus)

Csütörtökön

Városi tanácsülés

Szeged Megyei Város Tanácsa holnap, csütörtökön fél kilenckor tartja idei első ülését. A tanács végrehajtó bizottsága javasolja a testületnek, hogy a következő témákat tűzze napirendre: megemlékezés a tanácsok megalakulásának 35. évfordulójáról; a művészeti élet helyzete Szegeden; a rendőrkapitányság beszámolója a közrendről és közbiztonságról; a tanács 1986. évi munkaterv. A tanácsülés nyilvános.

Szerszámkészítők

Somogyi Károlyné felvétele

Korszerű gépeken gyakorolnak, dolgoznak a vas-, építőipari szakma tanulói a 600. Számú Móra Ferenc Ipari Szakmunkásképző Intézetben. Az alapképzést követően igen hasznos munkát végeznek. Tavaly például 32 ezer 500 darab kéziszerszám — kalapács, fűrés, csőfogó stb. — került ki a kezeik közül — s ebből mindössze 21 darab volt a selejt...

Magyar vállalatok Ausztriában?

Közös kereskedőházak

Hagyományosan jók a magyar-osztrák gazdasági kapcsolatok. Valaha szekerek, hajók szállították az árut Buda és Bécs között, a válogatottak pedig élénk ostorsattogatás közben lábba hajtották a kereskedők a császárváros mézárósaiknak. Magyarország elmúlt századok óta Ausztriának, míg nyugati szomszédunk főleg iparcikkeket szállított nekünk.

Burgenland iparosítása

A kereskedelem romantikus korszaka már régen lezárult, a mai helyzet bonyolultabb, több leleményt és új formákat kíván mindkét féltől. A két ország gazdasági szakemberei, vegyes vállalatok képviselői éppen ezért az elmúlt esztendő végén kétnapos tanácskozást tartottak Bécsben. Ezen magyar részről a többi között részt vett Csikós-Nagy Béla akadémikus, Kovács Gyula, a bécsi magyar kereskedelmi kirendeltség vezetője, és Obálth György, az Intercooperation Kereskedelmfejlesztési Rt. nevű magyar vállalat vezérigazgatója.

Nyugati szomszédaink különös jelentőséget tulajdonítottak a tanácskozásnak. Mutatja ezt az is, hogy a megnyitót Karl Vak, az egyik legnagyobb osztrák bank vezérigazgatója tartotta, aki népszerű közéleti személyiség Ausztriában. A megbeszélésen a gazdasági szakemberek az együttműködés új formáiról vitatkoztak. Közülük talán egyelőre kétőt érdemes kiemelni.

Burgenlandban, ahol jelenleg nem olyan mértékű az iparosítás, mint Ausztria többi részén, korszerű iparvállalatokat létesítenek. A bécsi szakemberek azt ajánlották, hogy ezek létrehozásában vegyenek részt a magyarok is. A terv megvalósítására újabb magyar-osztrák vegyes vállalatok alakulnának. Az osztrák ajánlat értékelése nyilvánvalóan hosszú és alapos elemző-

munkát kíván. Mindenesetre ez új fejlemény. Eddig ugyanis csak osztrák tőke jutott be hozzánk, így épült több budapesti szálloda. Az osztrákok kedvezményeket és más előnyöket ígértek a magyaroknak, ha részt vesznek Burgenland iparának fejlesztésében.

Karl Vak, a bécsi Zentralparkasse und Kommmercialbank elnöke azt ajánlotta, hogy Bécsben és Budapesten hozzák létre a gazdasági együttműködés, a közös kereskedelem új formáit. Az osztrák szakemberek részletes tervet dolgoztak ki, ebben először is történelmi viszonyok között igyekeznek igazolni elképzeléseik helyességét. A bécsi tanulmány szerint a világgazdaság strukturális változása, a transznacionális vállalatok térnyerése, a csúcstechnológiák gyors elterjedése, és az általános piaci folyamatokra való azonnali reagálás kényszere megköveteli a nemzetgazdaságoktól a legfontosabb piacokon való állandó jelenlétet.

Nem japán recept

A gazdaság történetének számos példája igazolja, hogy a gazdasági struktúrával való változások idején csak azok a nemzetek és országcsoportok fejlődtek töretlenül tovább, amelyek képesek voltak a koruknak megfelelő világ-gazdaság egészét behálózó kereskedőhálózat létrehozni és működtetni. Ezek közé tartozott például Lombardia, Velence középkori manufaktúraforradalma; Hollandia, Anglia ipari forradalma, USA 1929—30 közötti technikai, szervezési forradalma, Délkelet-Ázsia 1968-cal kezdődő informatikai forradalma.

A korábbi kereskedőházakat az ipari és kereskedő tőke magas koncentrációja jellemezte. Korunkban az információ koncentrációja a mérvadó. Ezáltal a kisebb nemzetgazdaságok számára is megnyílik a lehetőség kereskedőházak létrehozására. A nagy teljesítményű szá-

Üdülő lesz a Hullám

Újabb szakaszához érkezett a keszthelyi Hullám Szálló épületének felújítása. Mivel a csaknem 100 esztendő, alapos renoválásra szoruló hotel rendbehelyezésére a korábbi tulajdonosnak, a Danubius Szálloda- és Gyógyüdülő Vállalatnak nem volt pénze, a Kőbányai Sörgyárnak adta át a patinás házat. Az új gazda és társvállalkozói saját dolgozóinak 34 szobás — mintegy 100 személy fogadására méretezett — üdülőt, valamint vendéglátó komplexumot, éttermet, sörözőt, borozót és drinkbárt alakítanak ki benne. A romlatlanítással 1982-ben megkezdett munkálatok tavaly elegendő tőke híján egy ideig szüneteltek. Ekkor jelentkezett az épületről korábban lemondott Danubius is, és az újabb társulási anyagi segítségével folytatódhatott az épület helyreállítása.

A hajdani Hullám külső felújítása előre láthatólag május 1-jére befejeződik. Ha az idén elegendő pénz jut a még hátralevő belső átalakításokra és a berendezésre, akkor szilveszterre; ha csak jövőre, akkor 1987 első felében nyitják meg a szállóból lett üdülőt és vendéglátóhelyet.

(MTI)

Molnár Károly